

WARSZAWA 2022

MIĘDZYNARODOWY INDEKS PRAW WŁASNOŚCI 2022

Dobrobyt – Wolność – Innowacje

MIĘDZYNARODOWY INDEKS PRAW WŁASNOŚCI 2022

DOBROBYT – WOLNOŚĆ – INNOWACJE

*Praca obejmuje 94 proc. ludności świata
i ponad 98 proc. światowego PKB*

Partner na Polskę:

WEI

Autor

DR SARY LEVY-CARCIENTE

Redaktor

LORENZO MONTANARI

Studia przypadku: Robert Tyler; prof. Sitara Karim i dr Carmelo Ferlito; Pieter Cleppe; Natalia Gonzalez; dr Roberto Salinas León, Martín Rodríguez Rodríguez i Carlos Navarro; Maria Andrea Caceres i José Fernando Orellana.

Spis treści

Streszczenie	4
1. Wyniki	6
2. Grupy IPRI	8
3. IPRI i populacja	11
4. IPRI i płeć	12
5. IPRI i podatki	13
6. IPRI i sprzyjający ekosystem	14
7. Klastry IPRI	16
8. Streszczenia studium przypadku z 2022 roku	17

Streszczenie

Międzynarodowy Indeks Praw Własności (IPRI) jest flagową publikacją Property Rights Alliance (PRA) z siedzibą w Waszyngtonie, poświęconą promocji praw własności. W 2007 r. PRA ustanowiła stypendium Hernando de Soto na rzecz rozwoju IPRI. Od tego czasu coroczna edycja IPRI służy jako barometr stanu praw własności, klasyfikując siłę ochrony zarówno fizycznych, jak i intelektualnych praw własności w krajach na całym świecie.

Prawa własności są prawami człowieka i udowodniły swoją zdolność do pielęgnowania wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego, promowania dobrobytu i innowacji, a także okazały się najskuteczniejszym mechanizmem gwarantującym prawa i wolności obywatelskie. Jest to podstawowy powód preferowania sys-

temu silnych praw własności prywatnej: **prawa własności prywatnej chronią wolność jednostki**. IPRI składa się z 11 czynników, zebranych w ramach trzech komponentów: środowiska prawnego i politycznego (LP), praw własności fizycznej (PPR) i praw własności intelektualnej (IPR). Ogólna skala ocen IPRI wynosi [0–10], gdzie 10 jest najwyższą wartością dla systemu praw własności, a 0 najniższą wartością. Ta sama logika dotyczy komponentów (Rys. 1, na stronie 5).

W 2022 roku PRA pracowała nad opracowaniem studiów przypadków ze 128 think tankami i organizacjami politycznymi w 74 krajach, zaangażowanymi w badania, rozwój polityki, edukację i promocję praw własności w swoich krajach.

Rysunek 1. Struktura IPRI

1. Wyniki

W ramach IPRI z 2022 roku sklasyfikowano 129 krajów, które stanowią 93,91 proc. światowej populacji i 98,12 proc. światowego PKB. Wybór krajów był uwarunkowany jedynie dostępnością wystarczających danych. Wyniki nadal wskazują, że kraje o wysokich wynikach IPRI wykazują również wysoki poziom dochodów i rozwoju, co wskazuje na pozytywny związek między solidnym systemem praw własności a jakością życia obywateli.

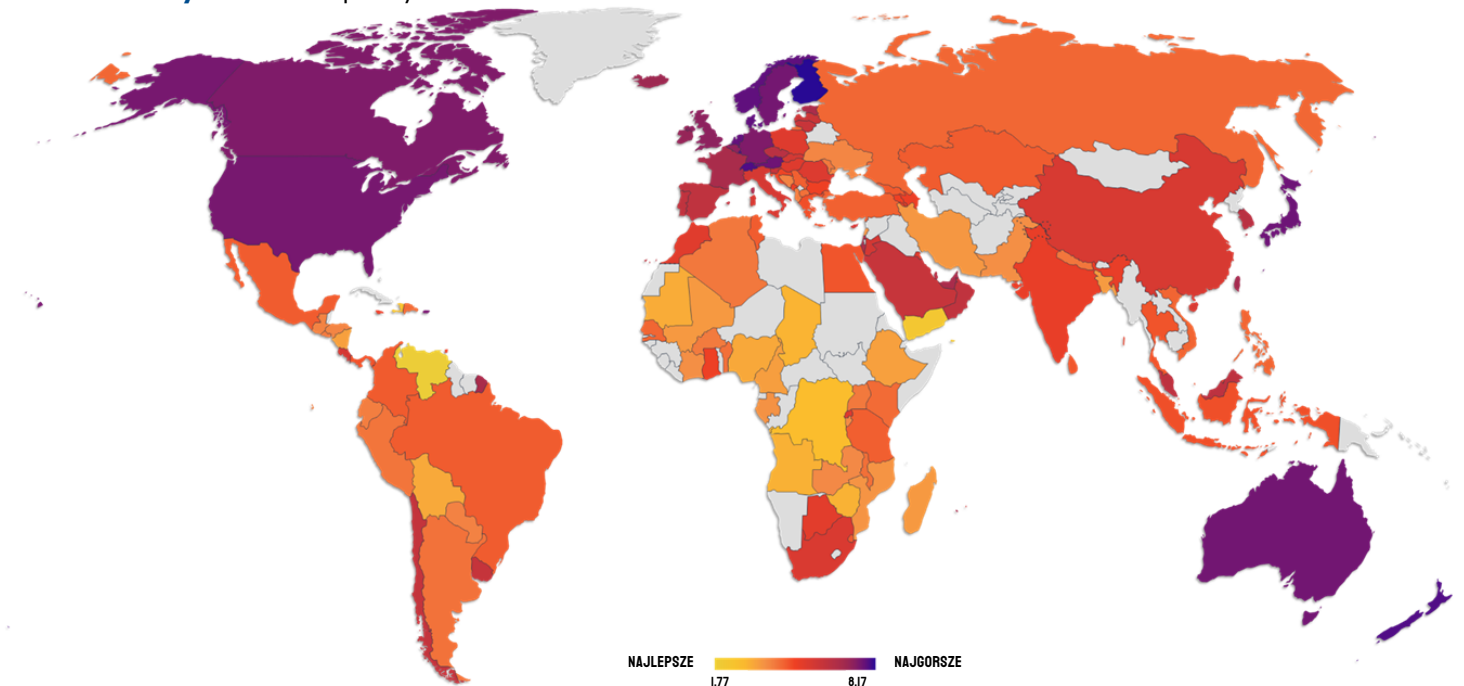
Średni wynik w teście IPRI z 2022 roku wynosi 5,19. Czwarty rok z rzędu następuje cofnięcie średniego wyniku IPRI w komponentach LP. Stwierdziliśmy również cofnięcie się pozostałych dwóch składników Indeksu (PPR i IPR) od 2020 roku. Środowisko Prawne i Polityczne jest naj słabszym komponentem (5,06), następnie Prawa Własności Intelektualnej (5,24), natomiast Prawa Własności Fizycznej

są naj silniejszym komponentem (5,27) (Rys. 2).

Finlandia prowadzi w 2022-IPRI (8,17), jak również w PPR (8,53), podczas gdy Nowa Zelandia prowadzi w LP (8,76), a USA w komponencie IPR (8,73). Singapur zajmuje drugie miejsce w rankingu IPRI (7,97), za nim plasują się Szwajcaria (7,94) i Nowa Zelandia (7,93). Wyniki IPRI dla 15 najlepszych krajów mieszczą się w przedziale od 8,17 do 7,47. Wszystkie te kraje oprócz USA, pokazują swój komponent LP jako naj silniejszy do wypracowania IPRI.

Należy podkreślić, że Brunei Darussalam, pomimo średnio niskiego wyniku IPRI wynoszącego 4,87, jest krajem o największym wzroście w stosunku do roku 2021, nie tylko w ogólnym wyniku IPRI, ale także w komponencie LP i PPR (Rys. 3).

Rysunek 2. Mapa wyników 2022-IPRI

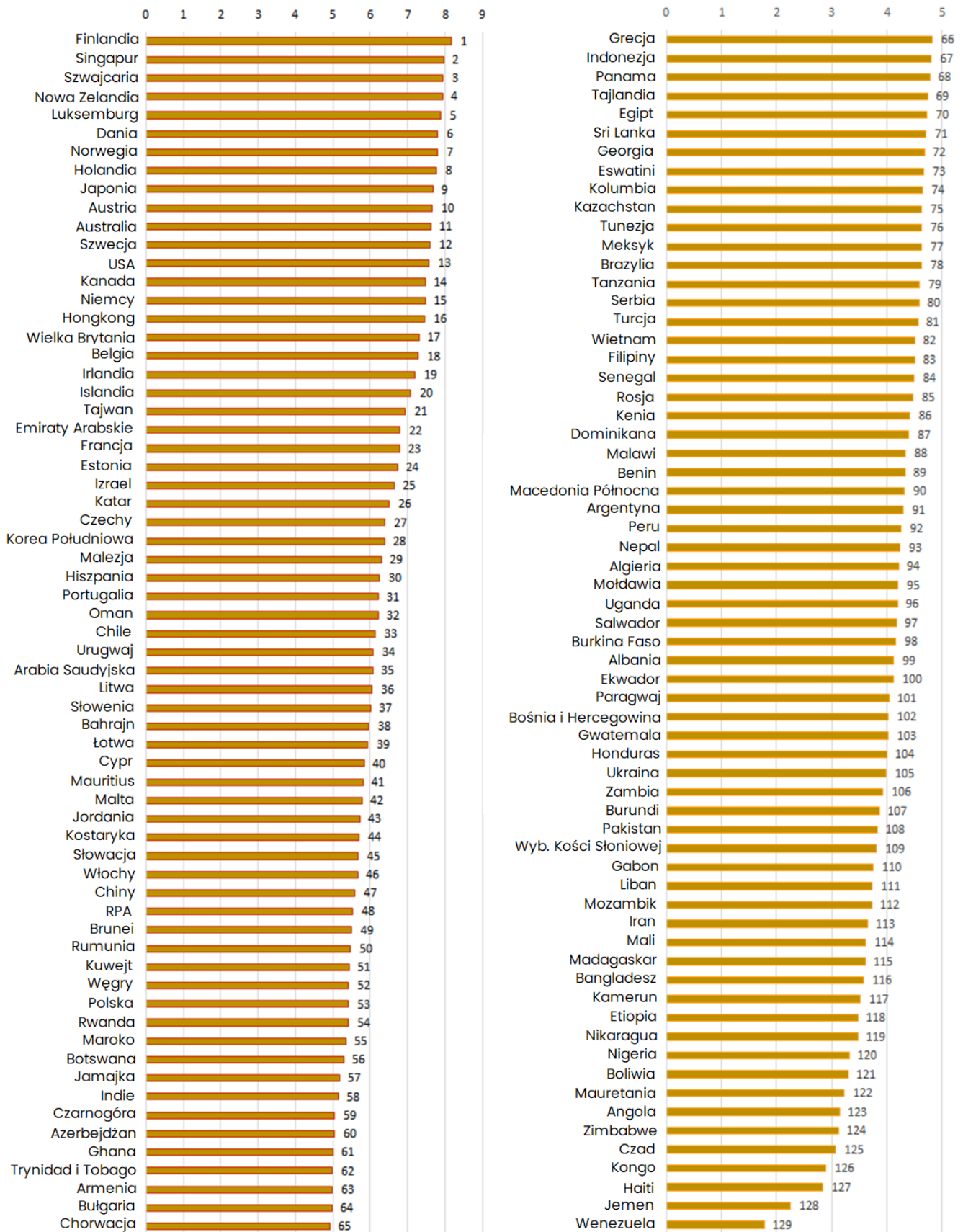
Pierwsza piątka:

1. Finlandia
2. Singapur
3. Szwajcaria
4. Nowa Zelandia
5. Luksemburg

Ostatnia piątka:

129. Boliwariańska Republika Wenezueli
128. Republika Jemenu
127. Haiti
126. Demokratyczna Republika Konga
125. Czad

Rysunek 3. 2022-IPRI: Wyniki i rankingi IPRI

2. Grupy IPRI

Zestawienie krajów według odpowiednich kryteriów (regiony geograficzne, poziom dochodów, stopień rozwoju, udział w regionalnych porozumieniach integracyjnych) pozwoliło uzyskać cenne informacje, które mogą być wykorzystane przez jednostki i decydentów do poprawy wyników ich krajów. Wszystkie grupy obniżyły swój wynik IPRI w tym roku w porównaniu z rokiem 2021 od 2,7 proc. do 10,5 proc. Poniżej krótka analiza wyników grup:

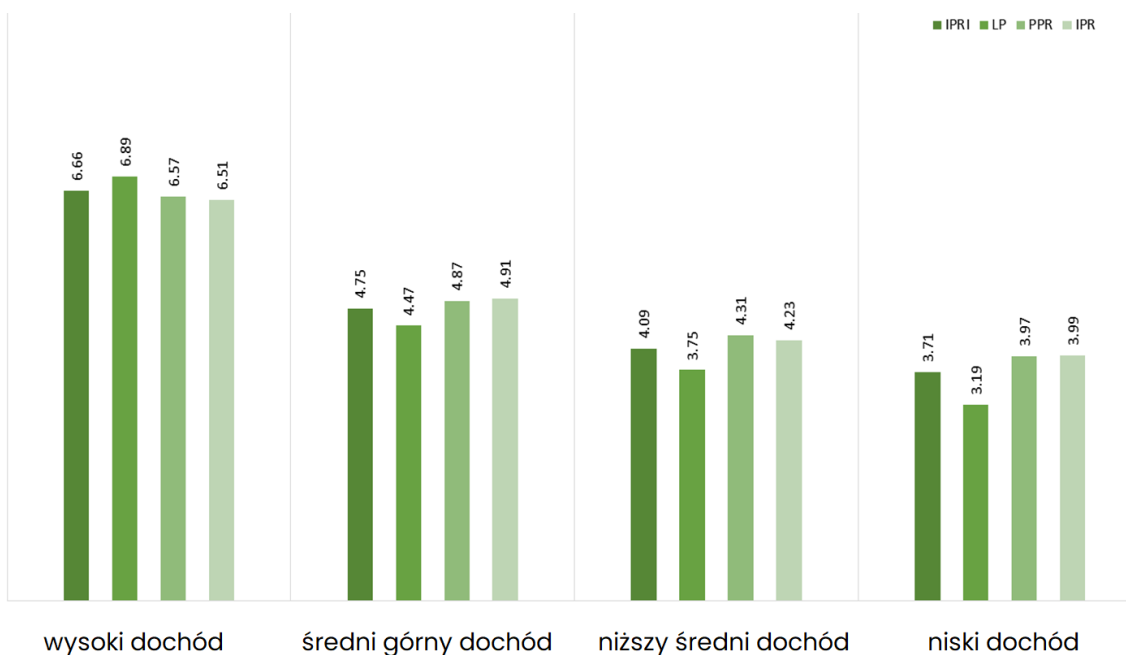
- a. Grupy regionalne:** Ameryka Północna (7,52) prowadzi w punktacji IPRI, następnie Europa Zachodnia (7,08); oraz Azja Wschodnia, Azja Południowa i Pacyfik (5,76). Na drugim biegunie znajdziemy kraje Afryki (4,08) oraz Ameryki Łacińskiej i Karaibów (5,35). W tym roku Afryka jest grupą, która odnotowała największy spadek (-10,5 proc.), następnie Ameryka Łacińska i Karaiby (-10,4 proc.) oraz Europa Środkowo-Wschodnia i Azja Centralna (-8,5 proc.). W przypadku komponentu LP zmiany były niewielkie, gdzie nastąpiła poprawa dla Azji Wschodniej, Azji Południowej i Pacyfiku (+0,56 proc.), a spadek dla Ameryki Północnej (-2,69 proc.). W przypadku PPR negatywne zmiany były znacznie bardziej znaczące: Ameryka Łacińska i Karaiby (-25,7 proc.), Afryka (-25,1 proc.), kraje CEECA (-21,4 proc.) i MENA (-18,5 proc.) wykazały najbardziej istotny spadek.
- b. Grupa dochodowa (klasyfikacja Banku Światowego):** Podobnie jak w poprzednich edycjach, grupy klasyfikacji dochodowej pokazują takie same wyniki punktacji IPRI. Na szczycie pozostają kraje o wysokim dochodzie (6,66), a następnie kraje o wyższym średnim (4,74), niższym średnim (4,09) i niskim dochodzie (3,71). Komponent LP wykazuje poprawę w krajach o wyższym średnim (+4,13 proc.), wysokim (+1,01 proc.) i niskim dochodzie (+0,18 proc.); natomiast spadek komponentu PPR był powszechny i dotyczył: dolnego średniego (-24,8 proc.), niskiego dochodu (-24,3 proc.), górnego średniego (-23,3 proc.) i krajów o wysokim dochodzie (-10,13 proc.). Komponent IPR poprawił się w przypadku krajów o górnym średnim (+2,63 proc.), wysokim (+1,12 proc.) i niskim dochodzie (+0,26 proc.), natomiast zmniejszył się w przypadku grupy o dolnym średnim dochodzie (-0,57 proc.) (Rys. 4).
- c. Grupy geograficzne:** Na czele znajdują się Oceania (7,77), Ameryka Północna (6,55) oraz Unia Europejska (6,41), natomiast na końcu Afryka (4,16), Ameryka Południowa (4,32) oraz Ameryka Środkowa i Karaiby (4,35). Zmiana punktacji IPRI w stosunku do roku 2021 była ujemna, od -10,73 proc. dla Ameryki Południowej, do -2,73 proc. dla Oceanii. W przypadku komponentu LP zmiany były łagodne i mieszane: Afryka z -0,74 proc. do Reszty Europy i Ameryki Północnej z odpowiednio +2,6 proc. i +2,78 proc. Spadek wykazano dla wszystkich grup w komponencie PPR: Ameryki Południowej (-26,5 proc.), Afryki (-24,9 proc.) oraz Ameryki Środkowej i Karaibów (-24,7 proc.), gdzie był bardziej wyraźny. W przypadku składnika dotyczącego praw własności intelektualnej Unia Europejska wykazała spadek (-0,5 proc.), natomiast reszta Europy poprawę (+2,9 proc.) (Rys. 6).
- d. Grupy regionalne i rozwojowe (klasyfikacja MFW):** Gospodarki zaawansowane (6,97) przewodzą w punktacji IPRI, następnie MENA i Pakistan (4,88), Azja Wschodząca i Rozwijająca się (4,87), Europa Wschodząca i Rozwijająca się (4,68), Ameryka Łacińska i Karaiby (4,35), kończąc na Afryce Subsaharyjskiej (4,11). Wszystkie grupy pogorszyły swój wynik w rankingu IPRI, przy czym w przypadku Europy Wschodzącej i Rozwijającej się, Ameryki Łacińskiej i Karaibów oraz Afryki Subsaharyjskiej o ponad 10 proc. Azja Wschodząca i Rozwijająca się była jedyną grupą z niewielką poprawą składowej LP (+1,42 proc.). Pogorszenie komponentu PPR było powszechne, na czele z Ameryką Łacińską i Karaibami (-25,8 proc.), Europą

Wschodzącą i Rozwijającą się (-25,2 proc.) oraz Afrykę Subsaharyjską (-24,6 proc.).

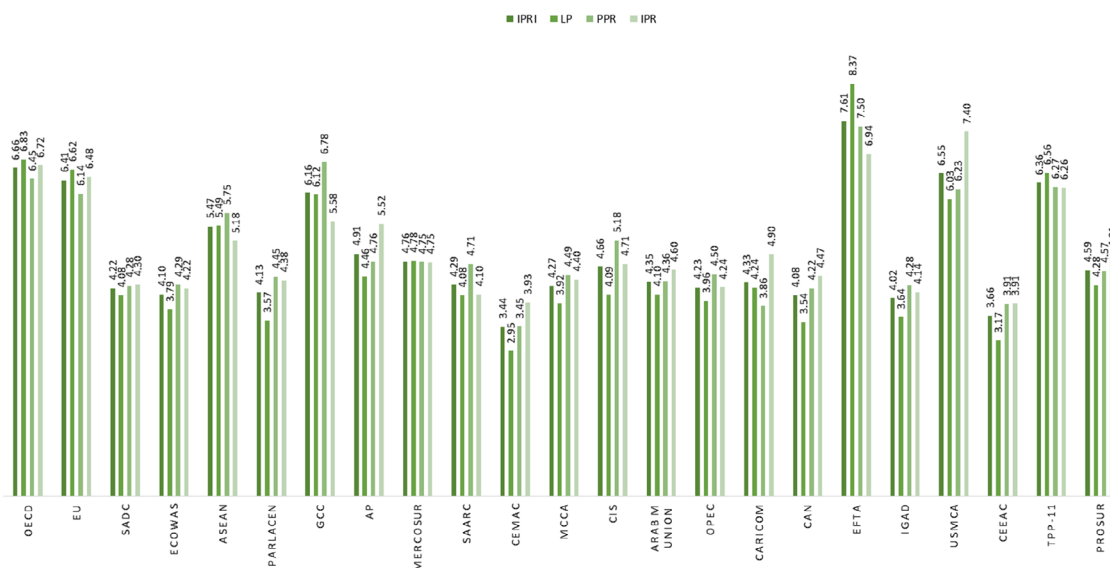
- e. **Porozumienia o integracji:** od 2017 r. pięć najważniejszych grup to EFTA (7,61), OECD (6,67), USMCA (6,55), UE (6,41) i TPP-11 (6,36). Jednakże wszystkie grupy układów integracyjnych obniżyły swój wynik IPRI, przy czym na czele znalazły się CEMAC (-13,4 proc.),

PARLACEN (-12,82 proc.), IGAD (-12,79 proc.) i CAN (-12,16 proc.). Niewielkie zmiany zarejestrowano dla komponentu LP, a powszechny spadek dla komponentu PPR z wyjątkiem CARICOM. Wykazało to poprawę o 7,72 proc. W odniesieniu do komponentu dotyczącego praw własności intelektualnej, tylko grupa CIS wykazała poprawę o 1,14 proc. (Rys. 5).

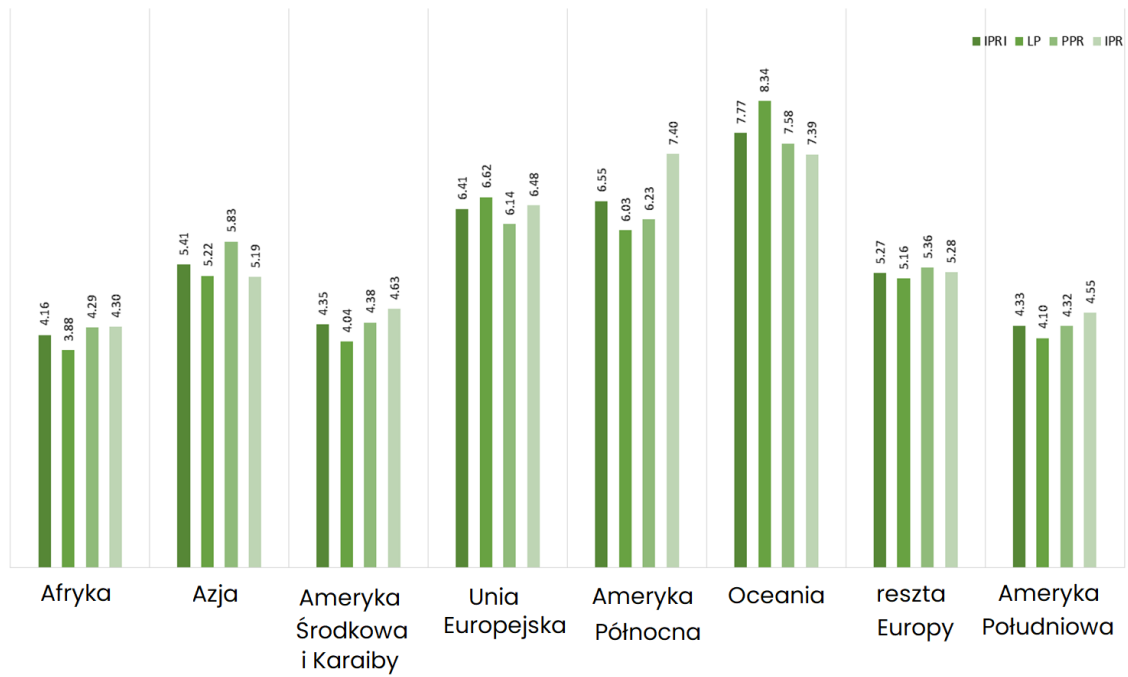
Rysunek 4. 2022 IPRI i komponenty: wynik grup dochodowych

Rysunek 5. 2022 IPRI i komponenty: wynik dla Grup Porozumień Integracyjnych

Rysunek 6. 2022 IPRI i komponenty: wynik dla grup geograficznych

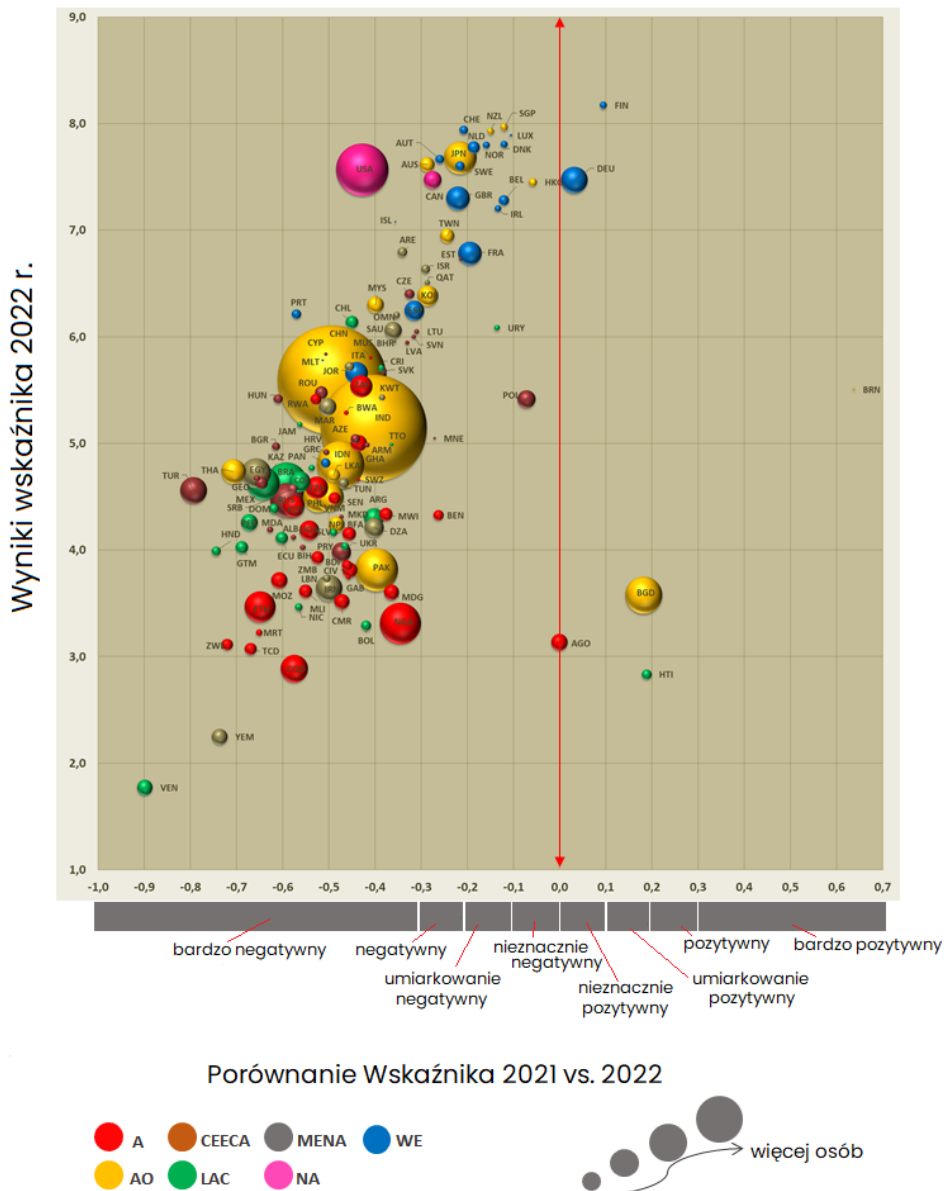
3. IPRI i populacja

Nawet jeśli jednostką analizy IPRI są kraje/terytoria, perspektywa demograficzna jest bardzo istotna dla naszego Indeksu, jako że jego celem jest ocena poziomu praw własności, z których korzystają ludzie. Biorąc pod uwagę te pierwsze, od 2015 roku do indeksu włączamy liczbę ludności.

ludności na świecie – i pokazuje, że 73 proc. tej populacji mieszka w 84 krajach o IPRI między 4,5 a 7,4. Choć średnia ocena IPRI w 2022 r. wynosi 5,19, to po uwzględnieniu liczby ludności spada ona do 5,12. W szczególności 53 proc. całkowitego PKB pochodzi z 23 krajów, w których zamieszkuje 11,8 proc. całkowitej populacji z wynikiem IPRI w przedziale [6,8–8,7] (Rys. 7).

Liczba ludności 129 krajów włączonych w 2022 r. do IPRI wynosi 7,32 mld – co stanowi 93,91 proc.

Rysunek 7. Zestawienie elementów do analizy zmian w punktacji IPRI: kraju, populacji i ich przynależności do danej grupy regionalnej

4. IPRI i płeć

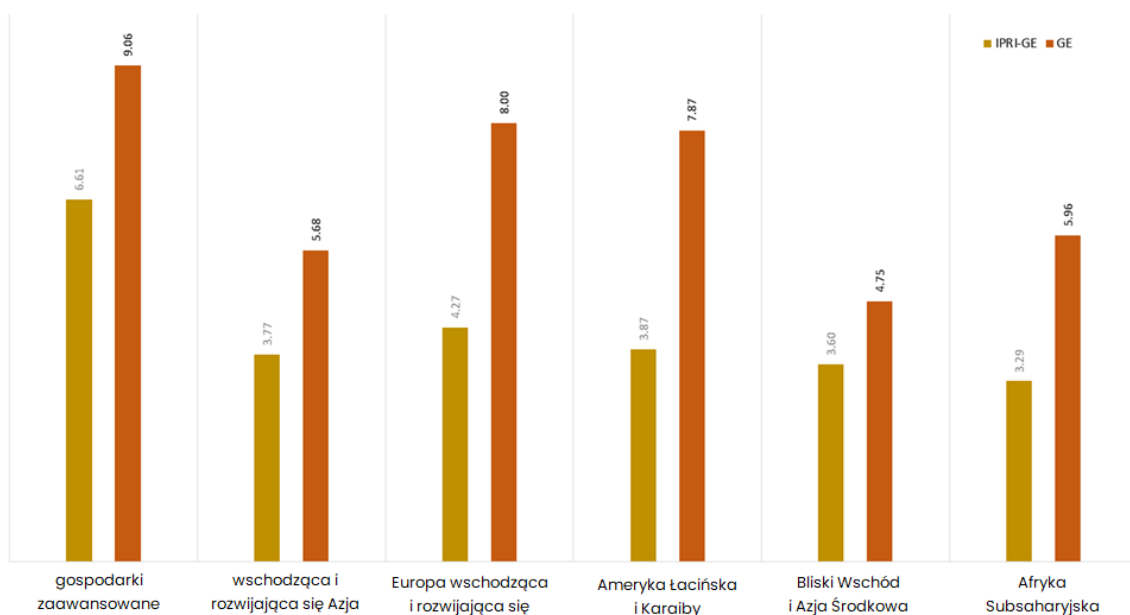
Obliczono wynik komponentu GE, wykorzystując 10 pozycji zebranych w pięć wskaźników: (1) Dostęp kobiet do ziemi, (2) Dostęp kobiet do kredytów, (3) Dostęp kobiet do własności innej niż ziemia, (4) Praktyki dziedziczenia oraz (5) Prawa społeczne kobiet. Miara ta pozwoliła nam rozszerzyć standardowe IPRI, dając początek IPRI-GE [0–10].

Średnio w 129 krajach wynik komponentu GE wynosi 7,248, podczas gdy wynik IPRI-GE wynosi 4,48. Piętnaście krajów, wykazuje zakres [9,5–9,79] dla wyniku GE: Austria, Malta, Szwecja,

Belgia, Portugalia, Norwegia, Australia, Nowa Zelandia, Dania, Estonia, Islandia, Irlandia, Holandia, Szwajcaria i USA. Finlandia prowadzi w IPRI-GE (7,91), a następnie Nowa Zelandia (7,76), Szwajcaria (7,74), Norwegia (7,66), Luksemburg (7,64) i Dania (7,61).

Uszeregowując IPRI-GE według kwintyli stwierdzamy, że liczba krajów należących do każdego kwintyla wzrasta z górnych 20 proc. do dolnych 20 proc. (I kwintyl: 15, II kwintyl: 19, III kwintyl: 25, IV kwintyl: 29 i V kwintyl: 41). Stąd kwintyle IV i V obejmują 70 krajów (54 proc.) (Rys. 8).

Rysunek 8. 2022 IPRI-GE i GE Scores

Grupy regionalne i rozwojowe. Na czele grupy znajdują się gospodarki zaawansowane, a za nimi Europa wschodząca i rozwijająca się oraz Ameryka łacińska i Karaiby. Kraje Europy wschodzącej i rozwijającej się wykazują wysoki wynik GE (8,0), ale ich IPRI obniża ich IPRI-GE, podobnie jak w przypadku Ameryki łacińskiej i Karaibów oraz Azji wschodzącej i rozwijającej się.

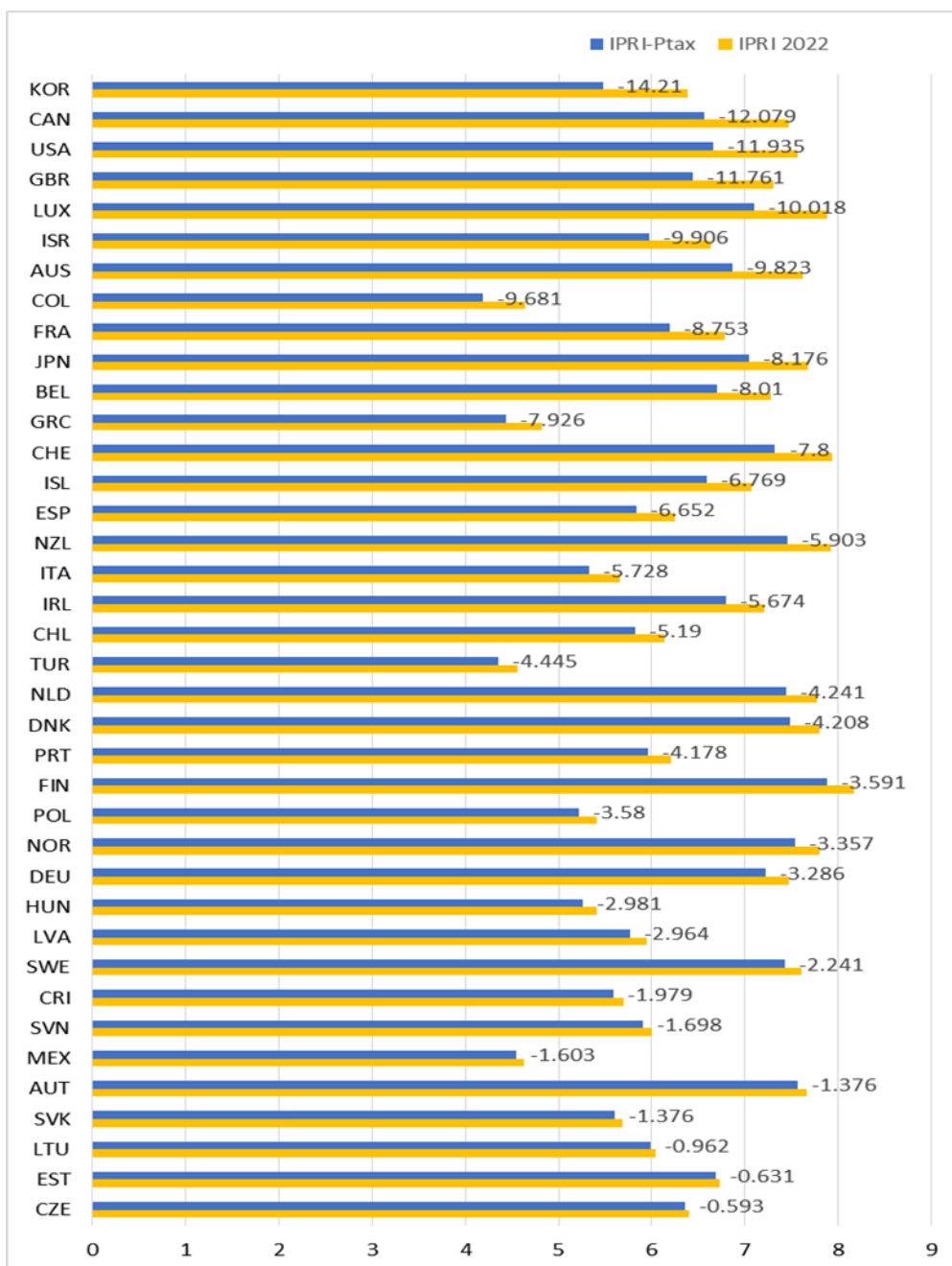

5. IPRI i podatki

Podatek od nieruchomości (PT) oznacza ograniczenie tego prawa. Aby uwzględnić ten wpływ, rozszerzyliśmy IPRI, wykorzystując dane dotyczące dochodów z podatku od nieruchomości jako procent całkowitych dochodów z podatków. Wyniki pokazują, że średnio wynik IPRI-PT dla krajów OECD jest o 5,79 proc. niższy niż ich wynik

IPRI, a w niektórych z nich spadek wynosi ponad 12 proc. Największy negatywny wynik odnotowują Korea Południowa (-14,21 proc.), Kanada (-12,08 proc.), USA (-11,94 proc.), Wielka Brytania (-11,76 proc.) i Luksemburg (-10,02 proc.), a najmniejszy Czechy, Estonia i Litwa – poniżej 1 proc. (Rys. 9).

Rysunek 9. 2022 IPRI a 2022 IPRI-PT (%) kraje OECD

6. IPRI i sprzyjający ekosystem

Istnieje obszerna literatura naukowa podkreślająca istotny wpływ poszanowania praw własności na jakość życia obywateli, czyniąc z praw własności podstawowy element ekosystemu sprzyjającego rozwojowi człowieka. W świetle

powyższego zbadaliśmy różne elementy, aby ocenić możliwe związki, wykazując odpowiednie korelacje. Zmienne te zostały zebrane w 5 środowisk: ekonomiczne, społeczne, instytucjonalne, ekologiczne oraz wschodzące (Rys. 10).

Rysunek 10. Współczynniki korelacji Pearsona (wartości bezwzględne)

			IPRI	LP	PPR	IPR
Środowisko ekonomiczne	Produkcja	Produkt krajowy brutto na mieszkańca	0,849	0,829	0,794	0,805
		Produkt krajowy brutto na mieszkańca *GINI	0,830	0,796	0,780	0,815
	Inwestycja	Formacja kapitału brutto na mieszkańca	0,780	0,770	0,735	0,726
	Trwałość	Indeks Globalnej Zrównoważonej Konkurencyjności	0,709	0,718	0,604	0,706
	Konkurencyjność	Wskaźnik Konkurencyjnej Wydajności Przemysłowej	0,647	0,568	0,572	0,741
Środowisko społeczne	Tolerancja	Tolerancja Społeczna	0,572	0,582	0,498	0,562
	Udział	Wskaźnik E-udziału	0,698	0,652	0,646	0,716
	Bezpieczeństwo zdrowotne	Wskaźnik Globalnego Bezpieczeństwa Zdrowotnego	0,759	0,715	0,689	0,788
Środowisko instytucjonalne	Przestępczość	Globalny Wskaźnik Przestępczości Zorganizowanej	0,550	0,643	0,513	0,381
	Korupcja	Wskaźnik Postrzegania Korupcji	0,954	0,974	0,891	0,865
	Brak przymusu	Wskaźnik Wolności Człowieka	0,697	0,722	0,592	0,679
Środowisko ekologiczne	Wydajność	Indeks Wydajności Środowiskowej	0,799	0,778	0,691	0,829
	Adaptacyjność	Indeks Globalnej Adaptacji Notre-Dame	0,898	0,881	0,829	0,865
Środowisko wschodzące	Innowacyjny napęd	Globalny Wskaźnik Sztucznej Inteligencji	0,599	0,486	0,520	0,737
		Światowy Indeks Innowacji	0,871	0,815	0,791	0,899
		Globalne Innowacje Biotechnologiczne	0,699	0,688	0,658	0,608
	Łączność	Indeks Infrastruktury Telekomunikacyjnej	0,814	0,803	0,753	0,776
	E-gov	Indeks Rozwoju E-administracji	0,805	0,779	0,746	0,788

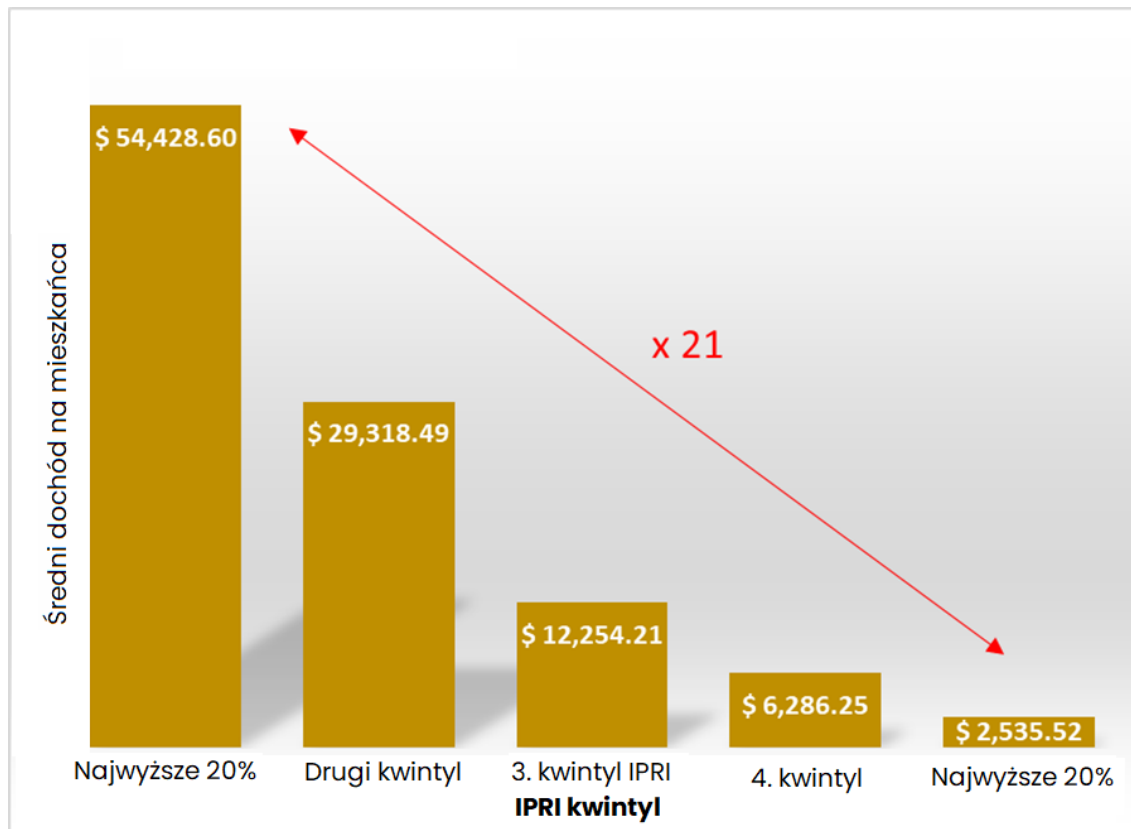
Dobre Mocne Miękkie Umiarkowane

Korelacje IPRI i jego komponentów z 19 pomiarami wykazały znaczenie systemów praw własności i ich związek z najlepszymi osiągnięciami i praktykami w społeczeństwach.

Średnio kraje z najwyższego kwintyla wyników IPRI wykazują dochód na mieszkańca ponad

21 razy większy niż kraje z dolnego kwintyla. Ta dysproporcja jest wyższa niż w ubiegłym roku, jednak jest niższa niż w 2015 roku, kiedy była prawie 24-krotna. Wyniki te wzmacniają istotny i pozytywny związek między dobrobytem a solidnym systemem praw własności (Rys. 11).

Rysunek 11. Średni dochód na mieszkańca według kwintyli IPRI

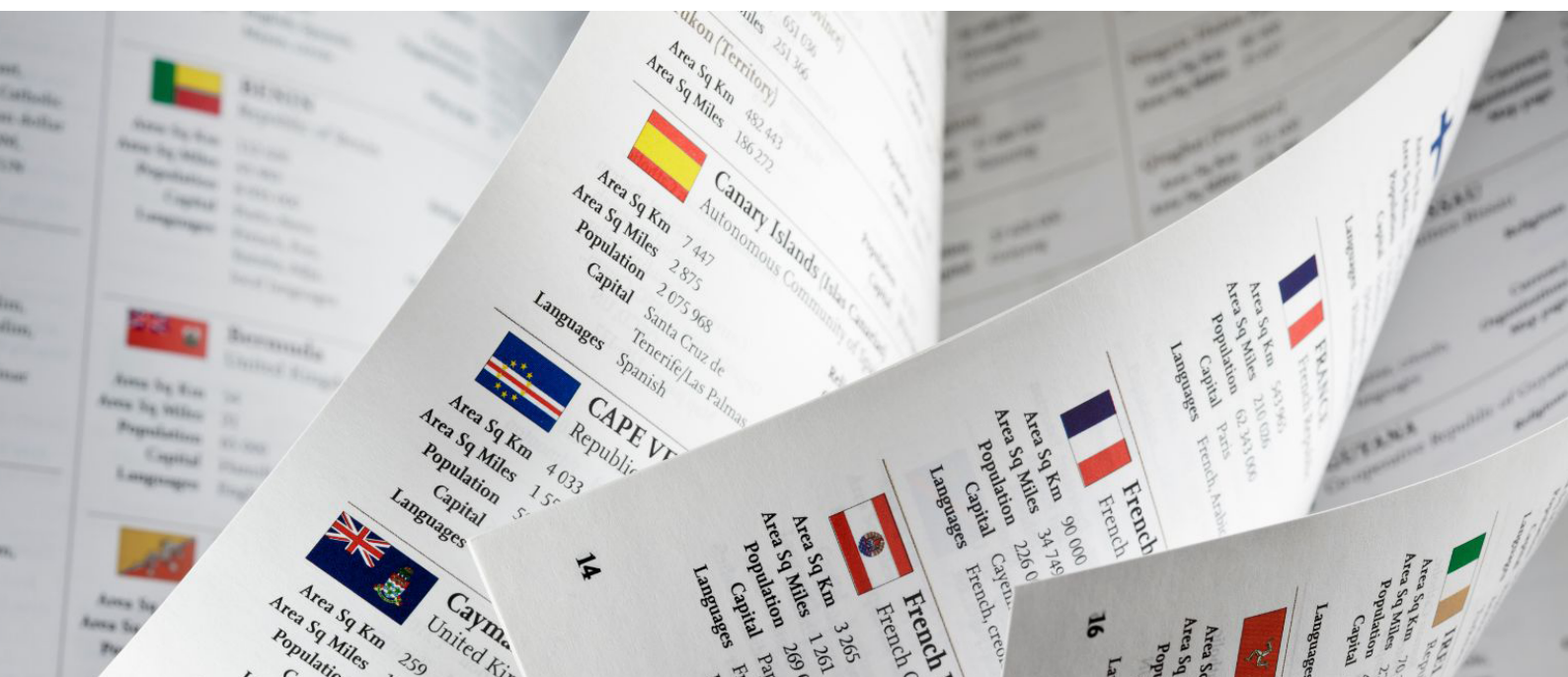
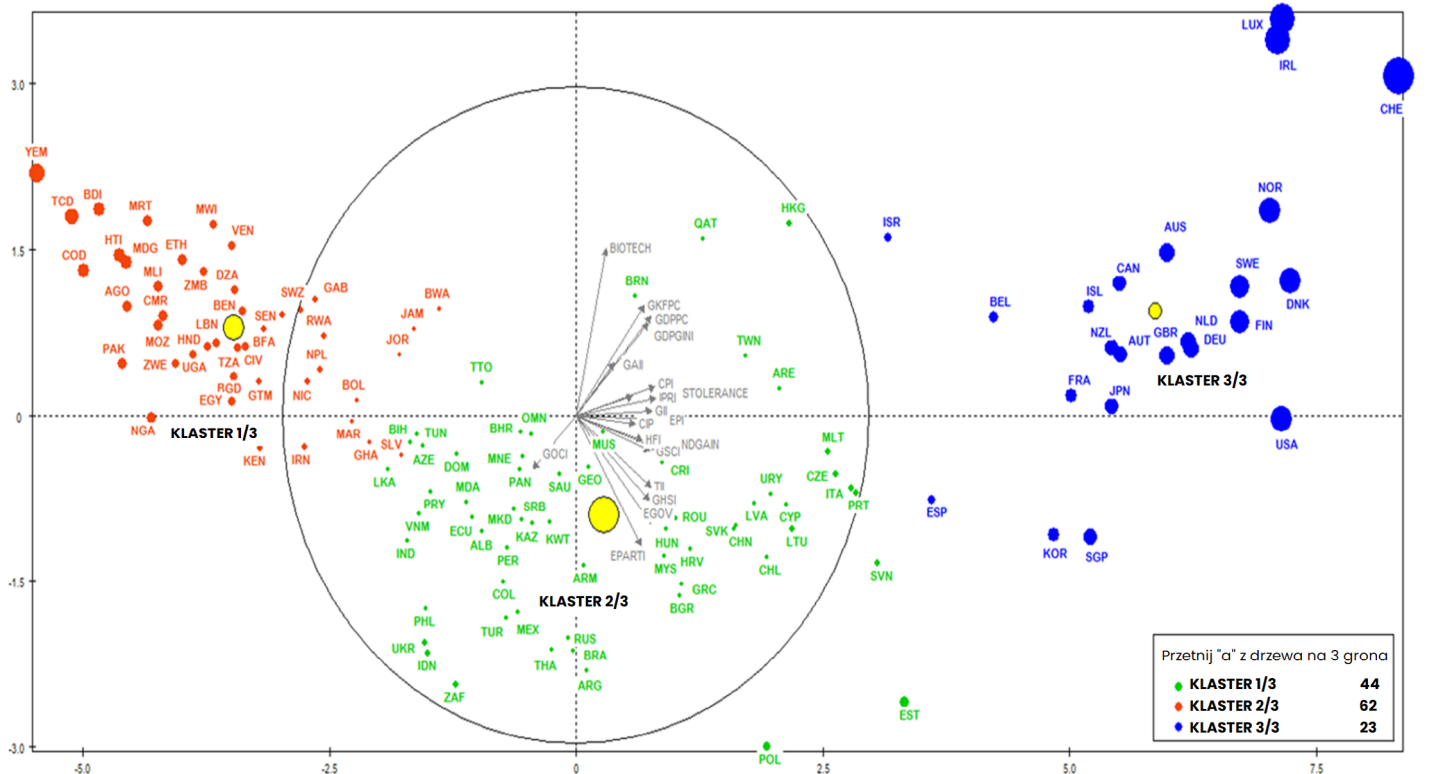

7. Klastry IPRI

Analiza klastrów jest przydatna do gromadzenia podobnych podmiotów w grupy w oparciu o predefiniowane wskaźniki. W tym roku przeprowadziliśmy dwa rodzaje analizy skupień dla wszystkich 129 krajów: pierwszy według wartości komponentów IPRI (LP, PPR, IPR), a drugi biorąc pod uwagę IPRI i 19 różnych pomiarów, które wykorzystaliśmy do oceny korelacji. W obu przypadkach dopuszczalne były trzy kla-

stry wyjaśniające grupowanie krajów. Nastąpiła odpowiednia zgodność członków klastra (59 proc. do 84 proc.), co świadczy o znaczeniu IPRI jako solidnego narzędzia w badaniu społeczeństw oraz o kluczowej roli praw własności w promowaniu pozytywnych bodźców i wspieraniu rozwoju wolności w społeczeństwach (Rys. 12).

Czynnik 1 – 8,12%

8. Streszczenia studium przypadku z 2022 roku

Szkody uboczne: prawa własności jako ofiara wojny. *Robert Tyler, starszy doradca ds. polityki, New Direction – Fundacja na rzecz Reformy Europejskiej, Belgia*

W czasach konfliktów prawa własności są ignorowane częściej niż zwykle. Ma to wpływ zarówno na własność intelektualną, jak i fizyczną. W przypadku własności intelektualnej rządy historycznie przywłaszczały sobie patenty i wzory jako sposób na usprawnienie produkcji broni i innego sprzętu w celu wsparcia działań wojennych. W przypadku praw własności fizycznej grabieże, kradzieże i zniszczenia są naturalnymi zjawiskami w teatrze działań wojennych. Skutki takich zniszczeń mogą być odczuwalne przez wiele dekad po zakończeniu konfliktu. Istniejące przepisy dotyczące zbrodni wojennych odzwierciedlają potrzebę ochrony własności, jednak nie są powszechnie wdrażane – w przypadku odszkodowań za zniszczenie własności fizycznej często trzeba na nie czekać latami. Podobnie prawne mechanizmy zajmowania własności intelektualnej często utrudniają jej zwrot pierwotnym właścicielom.

Ochrona praw własności intelektualnej w Malesji: studium przypadku. *Prof. Sitara Karim i dr Carmelo Ferlito, Centrum Edukacji Rynkowej, Malesja.*

Malesyjskie prawa własności intelektualnej są zarządzane przez firmę Intellectual Property Corporation of Malaysia (MyIPO), która działa pod kierownictwem Ministerstwa Handlu Wewnętrznego i Spraw Konsumentów. Niniejsze studium przypadku przedstawia jeden z unikalnych dowodów na ochronę praw własności intelektualnej w Malesji poprzez uruchomienie aplikacji do gier społecznościowych „Wooo!”. Wooo! to pierwsza na świecie gra społecznościowa z hasłem „Wygraj z codziennością!”, gdzie bierze się udział w konkursach fotograficznych lub wideo, zapraszając znajomych, a w końcu stając się influencerem w mediach społecz-

nościowych. W niniejszym studium przypadku omówiono kilka aspektów uruchomienia aplikacji do gier w malesyjskich ramach instytucjonalnych i regulacyjnych, w tym kroki związane z ochroną praw własności intelektualnej, potencjalne wady i zalety związane z procesem ochrony praw, korzyści i koszty społeczne itp. Do przeprowadzenia tego badania zastosowaliśmy analizę treści kilku oficjalnych raportów. Ponadto przeprowadziliśmy wywiady z kluczowym personelem aplikacji do gier społecznościowych, aby zbadać ich wspólne interesy i motywacje w malesyjskich ramach instytucjonalnych. W studium przypadku nakreśliliśmy kilka politycznych i praktycznych implikacji.

Bliższe spojrzenie na to, jak prawa własności intelektualnej i ochrona własności doprowadziły do powstania szczepionki Pfizer/Biontech na COVID-19 oraz jak atak Światowej Organizacji Handlu na prawa własności intelektualnej zagraża przyszłym innowacjom. *Pieter Cleppe, redaktor naczelny Brussels Report, Belgia.*

Niski wskaźnik szczepień przeciwko COVID-19 w krajach o niskich i średnich dochodach utrudnił postępy w realizacji celu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), jakim jest pełne zaszczepienie 70 proc. światowej populacji do czerwca 2022 r. Kraje rozwijające się, na czele z Indiami i Republiką Południowej Afryki, argumentowały, że Światowa Organizacja Handlu powinna znieść ochronę własności intelektualnej (IP) dla szczepionek i innych technologii związanych z koronawirusem. W maju 2022 roku Stany Zjednoczone, Unia Europejska, Indie i RPA przedstawiły propozycję zawieszenia ochrony własności intelektualnej w odniesieniu do szczepionek przeciwko COVID-19. Czy jednak zrzeczenie się praw własności intelektualnej naprawi problem nierównego dostępu do szczepionek? Naukowcy śledzący dystrybucję szczepionek na całym świecie donoszą, że globalna podaż produkcyjna jest wystarczająca do osiągnięcia

celu WHO, co sugeruje, że sama podaż nie jest czynnikiem hamującym. Niniejszy raport przedstawia studium przypadku szczepionki Pfizer/BioNTech, i Comirnaty, pierwszej szczepionki wykorzystującej technologię mRNA. Dokonując analizy badań naukowych, które doprowadziły do odkrycia technologii mRNA, wykazano, że prawa własności intelektualnej miały kluczowe znaczenie dla szybkiego opracowania i wyprodukowania szczepionki. Zrzeczenie się praw własności intelektualnej nie zmniejszy nierówności w zakresie dostępu do szczepionek – co ma bardziej złożone przyczyny, od nieodpowiedniej infrastruktury po niezdecydowanie w kwestii stosowania szczepionek – i grozi destabilizacją ekosystemu innowacji, który umożliwił wprowadzenie szczepionek zawierających mRNA.

Prawa własności w projekcie konstytucyjnym Konwencji Konstytucyjnej w Chile. *Złożyła Natalia Gonzalez, Libertad y Desarrollo, Chile*

Prawo własności, uznane w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i w Karcie Fundamentalnej obowiązującej obecnie w Chile, przyznaje właścicielom prawo do używania, korzystania i rozporządzania materialnym lub niematerialnym dobrem, które leży w obrębie tychże praw, wraz z gwarancją, że tego rodzaju prawa objęte ochroną pozostaną na czas nieokreślony. Obowiązująca Konstytucja Republiki Chile uznaje prawo własności i wolność posiadania wszystkich rodzajów własności, z wyjątkiem tych dóbr, które natura uczyniła wspólnymi dla całej ludzkości lub które należą do Narodu jako całości. Rzetelna ochrona praw własności ma kluczowe znaczenie dla rozwoju państw i dobrobytu ich obywateli. Stopień, w jakim to prawo jest objęte ochroną, silnie wpływa na poziom inwestycji, a tym samym na perspektywy dla wszystkich obywateli. W Chile jednak narracja polityczna niektórych środowisk akademickich i bardziej radykalnych grup lewicowych jest taka, że prawa własności uniemożliwiły państwu podjęcie działań w obszarach, w których mogą być one potrzebne. Wiążą oni szeroką ochronę praw własności z problemem nierówności i dlatego opowiadają się za gruntowną rewizją. Pomimo tego, że taka narracja nie ma oparcia w dowo-

dach, Konwent Konstytucyjny Chile opracował propozycję, która musi zostać poddana pod głosowanie w ogólnokrajowym referendum na początku września. Stanowi to odzwierciedlenie tego, by przede wszystkim interpretować prawo własności jako wymagające kontroli zarówno pod względem jego znaczenia, jak i zakresu, w sposób podważający rzetelną ochronę, jaką obecne ramy konstytucyjne mu przyznają, co jest niezbędne i stanowi podstawę do korzystania z innych praw i wolności.

Tytuły praw własności nieodnawialnych zasobów naturalnych w Meksyku: Alternatywa dla nacjonalizmu zasobowego. *Dr Roberto Salinas León, Martín Rodríguez Rodríguez i Carlos Navarro, Center for Latin America-Atlas Network, Meksyk*

Niniejsze studium przypadku przedstawia polityczny plan reorganizacji meksykańskiego państwowego funduszu naftowego (Mexican Oil Fund) w obywatelski fundusz majątkowy (Sovereign Mexican Fund, SMF), w którym wszyscy obywatele Meksyku, bez wyjątków, będą pełnoprawnymi właścicielami zasobów naturalnych kraju.

Po założeniu indywidualnych kont oszczędnościowych obywatele będą otrzymywać całość dochodów z sektora energetycznego i wydobywczego Meksyku (tantiemy, dywidendy od narodowego koncernu naftowego, prawa do alokacji, zyski z kontraktów usługowych itp.). Po zapłaceniu podatków od tego dochodu, Meksykanie będą mogli oszczędzać na emeryturę, otrzymywać dywidendy i inwestować w zaspokojenie potrzeb związanych z kapitałem ludzkim. Propozycja ta umożliwi zawarcie nowej umowy społecznej dla Meksyku, demokratyzując bogactwo nieodnawialnych zasobów naturalnych, rozszerzając własność kapitału i promując integrację finansową za pomocą mechanizmów politycznych, które wykorzystują zalety rzetelnego systemu praw własności. Podstawową zaletą SMF jest upodmiotowienie wszystkich obywateli poprzez uczynienie ich właścicielami nieruchomości. Przyznanie praw własności chroni również mechanizm przed nadmierną ingerencją polityczną i czyni go nieodwracalnym w przyszłości. Propozycja do-

tyczy winowajców zachowań związanych z dążeniem do osiągnięcia zysków, powszechnych w krajach bogatych w zasoby naturalne, które w literaturze przedmiotu wiązane są z korupcją, niską jakością wydatków publicznych i niższym poziomem rozwoju społecznego.

Przejęcie ziemi i kradzież mienia: Historia ograniczonego dostępu do wymiaru sprawiedliwości w Gwatemali.

Maria Andrea Caceres i José Fernando Orellana, Observatorio de Derechos de Propiedad de Guatemala, Guatemala

W Gwatemali obowiązujące przepisy gwarantują prawo człowieka do własności. System prawny Gwatemali w sposób kompleksowy dąży do ochrony tego prawa z poziomu konstytucyjnego, cywilnego, karnego, administracyjnego i podatkowego. Jednak mimo ogromnej liczby istniejących przepisów w tej sprawie, wymiar sprawiedliwości jest jedną z największych słabości w ochronie tego prawa. Ogólna efektywność systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych w 2020 r. wyniosła 24,9 proc. Oznacza to, że na każde 100 przypadków w systemie rozwiązano tylko 25. Zgodnie z prawem gwatemalskim proces karny powinien trwać od 251 do 341 dni; obecnie może trwać średnio nawet 817 dni. Wtargnięcia na posesje stały się częstym zjawiskiem. W ciągu ostatnich 5 lat w całym kraju odnotowano 14 840 takich

przypadków. Przeciętnie rozwiązuje się tylko 28 proc. spraw dotyczących wtargnięcia na czyjś teren. Przyczyny braku skuteczności działania podmiotów wymiaru sprawiedliwości są wielorakie. Problemem wydaje się być brak infrastruktury instytucjonalnej i deficyt budżetowy. Niezależnie od tego kwestia braku skuteczności jest nierozdzielnie związana z funkcjonującymi w kraju strukturami przestępczości zorganizowanej, które wykorzystują fakt niezabezpieczenia prawa własności człowieka. Do tych struktur należą przemytnicy, handlarze narkotyków oraz osoby, które wykorzystują niewiedzę niektórych osób, sprzedając ziemię, która jest własnością osób trzecich. W większości przypadków naruszeniom praw własności towarzyszą inne rodzaje przestępstw, takie jak porwania, molestowanie nieletnich i kobiet, zabójstwa, nielegalne posiadanie broni. Jako uzupełnienie wszystkich powyższych działań pojawiły się pewne grupy, które roszczą sobie „prawa rodowe” do nieruchomości, które zostały legalnie uzyskane przez ich obecnych właścicieli. Wielokrotnie takim roszczeniom brakuje zaplecza merytorycznego, ale z różnych powodów politycznych niektóre sądy orzekają na korzyść takich roszczeń. Wszystko to sprawiło, że przyciąganie inwestycji do kraju stało się jeszcze bardziej skomplikowane ze względu na obawy dotyczące łatwości naruszania praw własności w tym kraju i braku ich gwarancji.

2022 IPRI Partner Organizations

Afghanistan Economic and Legal Studies Organization, *Afghanistan* | Foundation for Economic Freedom, *Albania* | Fundación Atlas 1853, *Argentina* | Fundación Bases, *Argentina* | Fundación Libertad y Progreso, *Argentina* | Fundación Libertad, *Argentina* | Institute for Public Affairs, *Australia* | Mannkall Economic Education Foundation, *Australia* | My Choice, *Australia* | Austrian Economics Center, *Austria* | F.A. v. Hayek Institute, *Austria* | The Nassau Institute, *Bahamas* | The European Centre for International Political Economy (ECIPE), *Belgium* | For Free Choice Institute, *Belgium* | New Direction, *Belgium* | CPA, *Bosnia and Herzegovina* | Multi, *Bosnia and Herzegovina* | Universidad Privada de Santa Cruz de la Sierra, *Bolivia* | Instituto Livre Mercado, *Brazil* | Instituto Liberdade, *Brazil* | Centro Mackenzie de Liberdade Econômica, *Brazil* | Institute for Market Economics, *Bulgaria* | Centre Des Affaires Humaines (CEDAH), *Burkina Faso* | The Canada Strong and Free Network, *Canada* | Frontier Centre for Public Policy, *Canada* | Macdonald-Laurier Institute for Public Policy, *Canada* | Ciudadano Austral, *Chile* | Fundación para el Progreso, *Chile* | Libertad y Desarrollo, *Chile* | Ideas Republicanas, *Chile* | Instituto Res Publica, *Chile* | Cathay Institute of Public Affairs, *China* | Instituto de Ciencia Política, *Colombia* | Libertank, *Colombia* | Asociación de Consumidores Libres, *Costa Rica* | IDEAS, *Costa Rica* | Centre de Analisis para Políticas Públicas (CAPP), *Dominican Republic* | Instituto Especializado de Investigación y Formación en Ciencias Jurídicas (OMG), *Dominican Republic* | Instituto Ecuatoriano de Economía Política, *Ecuador* | The Egyptian Center for Public Policy Studies, *Egypt* | Institute for Economic Studies Europe (IES), *France* | Institut de Recherches Economiques et Fiscales (IREF), *France* | New Economic School, *Georgia* | Friedrich Naumann Foundation, *Germany* | Institute for Free Enterprise, *Germany* | Prometheus – Das Freiheitsinstitut, *Germany* | IMANI Center for Policy and Education, *Ghana* | Greek Liberties Monitor (GLM), *Greece* | Thought 4 Action, *Greece* | KEFIM – Center for Liberal Studies Markos Dragoumis, *Greece* | CIEN, *Guatemala* | Observatorio de Derechos de Propiedad, *Guatemala* | Fundación Eléutera, *Honduras* | The Lion Rock Institute, *Hong Kong* | Centre for Civil Society, *India* | Centre for Policy Research, *India* | Institute for Competitiveness, *India* | India Institute, *India* | India Property Rights Alliance, *India* | Liberty Institute, *India* | Center for Indonesian Policy Studies, *Indonesia* | Iraq Institute for Economic Reform, *Iraq* | The Edmund Burke Institute, *Ireland* | Jerusalem Institute for Market Studies, *Israel* | Competere, *Italy* | Istituto Bruno Leoni, *Italy* | Istituto Mercatus, *Italy* | Think-in, *Italy* | Pacific Alliance Institute, *Japan* | Institute for Development and Economic Affairs (IDEA), *Kazakhstan* | Bishkek Business Club, *Kyrgyz Republic* | Central Asian Free Market Institute, *Kyrgyz Republic* | Center for Free Enterprise, *Republic of South Korea* | Lebanese Institute for Market Studies, *Lebanon* | OHRID Institute for Economic Strategies and International Affairs, *Macedonia* | Institute for Democracy and Economic Affairs (IDEAS), *Malaysia* | ASEAN Prosperity Initiative (API), *Malaysia/ASEAN* | Caminos de la Libertad, *Mexico* | Instituto Mexicano para la Competitividad, *Mexico* | Instituto de Pensamiento Estratégico Ágora A.C. (IPEA), *Mexico* | Fundación Idea, *Mexico* | Silk Road Foundation, *Mongolia* | Global Communication Network, *Montenegro* | The Arab Center for Scientific Research and Humane Studies, *Morocco* | Ludwig von Mises Instituut Nederland, *The Netherlands* | Samriddhi Foundation, *Nepal* | New Zealand Taxpayers' Union, *New Zealand* | Initiative for Public Policy Analysis, *Nigeria* | Civita, *Norway* | International Research Foundation (IRF), *Oman* | Alternate Solutions Institute, *Pakistan* | Policy Research Institute of Market Economy (PRIME), *Pakistan* | Pal-Think for Strategic Studies, *Palestinian Territories* | Fundación Libertad, *Panama* | Asociación de Contribuyentes del Peru, *Peru* | Contribuyentes por Respeto, *Peru* | Institute for Liberty and Democracy, *Peru* | Instituto de Libre Empresa, *Peru* | Foundation for Economic Freedom, *The Philippines* | Minimal Government Thinkers, Inc., *The Philippines* | Forum Obywatelskiego Rozwoju, (FOR) *Poland* | **Warsaw Enterprise Institute, Poland** | Stowarzyszenie Koliber, *Poland* | Center for Institutional Analysis and Development (CADI), *Romania* | Libek, *Serbia* | Adam Smith Center, *Singapore* | F.A. Hayek Foundation, *Slovakia* | Free Market Foundation, *South Africa* | Civismo, *Spain* | Foro Regulación Inteligente, *Spain* | Advocata Institute, *Sri Lanka* | Timbro, *Sweden* | World Taxpayers Associations (WTA), *Sweden* | Liberales Institute, *Switzerland* | Institute of Future Studies for Development (IFD), *Thailand* | Association for Liberal Thinking, *Turkey* | Freedom Research Association, *Turkey* | Centro de Estudios para el Desarrollo, *Uruguay* | Fundación Rioplatense de Estudios, *Uruguay* | The Bow Group, *UK* | Geneva Network, *UK* | Institute for Economic Affairs, *UK* | Adam Smith Institute, *UK* | Ukrainian Economic Freedoms Foundation, *Ukraine* | Property Rights Alliance, *USA* | Acton Institute, *USA* | The Information Technology and Innovation Foundation, *USA* | Center for the Dissemination of Economic Knowledge (CEDICE), *Venezuela*

**Autorka składu:
Anna Śleszyńska**

Zdjęcia: Canva.com

**Użyto czcionek:
Poppins, Staatliches, Kozuka Gothic**

**Warsaw Enterprise Institute
Al. Jerozolimskie 30/7
00-024 Warszawa**